

MIȘCAREA GREVISTĂ DIN BUCUREȘTI ÎN ANII 1910—1914

de ION IACOȘ

Mișcarea grevistă din București în anii 1910—1914 constituie una din paginile de luptă dîrză ale clasei muncitoare din România, pentru apărarea intereselor sale vitale, pentru cucerirea contractului colectiv, pentru menținerea și întărirea organizațiilor ei de clasă, politice și profesionale.

Adîncirea contradicțiilor dintre muncă și capital, dintre principalele partide politice burgheze — conservator și liberal — pentru dobîndirea unor profituri sporite de pe urma exploatării maselor populare, a fost reflectată în bună măsură și de mișcarea grevistă din acei ani. Măsurile luate de către clasele exploatoare din România în anii 1910—1914, legiunile reacționare adoptate, demagogia în jurul unor reforme (agrară, electorală), teroarea contra organizațiilor muncitorești etc., au ridicat clasa muncitoare și oamenii muncii la luptă.

Reconstituirea în 1910 a Partidului social-democrat a constituit un succes al clasei muncitoare din țara noastră, acțiune la a cărei realizare proletariatul bucureștean și-a adus o contribuție însemnată. P.S.D. a avut un rol important în ridicarea conștiinței politice a clasei muncitoare, în organizarea luptei sale revendicative, reconstituirea lui contribuind la înviorarea procesului de organizare a muncitorimii. P.S.D. fiind însă dominat de ideologia reformistă a Internaționalei a II-a nu a putut deveni un adevărat stat major al muncitorimii, fapt ce s-a răsfrînt și asupra mișcării greviste din București.

Un rol însemnat în organizarea și conducerea acțiunilor greviste în anii 1910—1914 l-au avut sindicatele, care reușesc să grupeze în jurul lor tot mai mulți muncitori și să aibe influență sporită în masa muncitorească.

La începutul secolului al XX-lea, orașul București era nu numai centrul politic al țării, ci și un important centru industrial în continuă dezvoltare. Odată cu industriile metalurgică, pielărie și tăbăcărie, textilă, tipografică, alimentară, de transport, întreprinderile statului și comunale,

ca să enumerăm numai pe cele mai importante, ¹ s-a dezvoltat și un proletariat tot mai numeros, care a jucat un rol de prim rang în cadrul mișcării muncitorești din România și care începe să se afirme cu tot mai multă tărie în viața politică a țării. După unele statistici ale vremii, reiese că în București în anii 1910—1915 erau peste 25.000 muncitori industriali, la care se mai adăugau numeroși lucrători din ateliere, încât în total erau circa 37 de mii. ²

Dezvoltarea economică a orașului, legile protecționiste adoptate pentru încurajarea industriei, ³ între care și legea din 1912, ⁴ au creat noi posibilități de sporire a profiturilor capitaliste.

La baza mișcării greviste din București în anii 1910—1914 au stat o serie de factori sociali, economici și politici. Deși capitaliștii obțineau profituri însemnate ca urmare a exploatării muncitorilor, ⁵ totuși condițiile de muncă, igiena în ateliere și fabrici, unde domnea „starea de infecție și insalubritate” — după cum remarca ziarul „România muncitoare”, ⁶ erau tot mai greu de suportat. Intrucît nu erau referiri decît foarte vagi în privința reglementării duratei zilei de muncă, în mai toate fabricile se lucrau cîte 10—12 ore, * iar în unele (brutării) și cîte 14—16 ore pe zi ⁷.

În schimbul acestei munci istovitoare, lucrătorii erau retribuiți cu un salariu între 1 și 3 lei pe zi, ceea ce față de creșterea continuă a prețurilor produsele de strictă necesitate, era neîndestulător ⁸. Însăși unii economiști burghezi, menționează în lucrările lor, că prețul alimentelor a crescut în perioada anilor 1909—1913 în medie cu 35—40%, ⁹ în timp ce salariile au crescut în aceeași perioadă foarte puțin, sau au rămas staționare. Creșterea prețurilor era confirmată, în bună parte, și de presa din acea vreme. „De șase ani încoace — scria revista «Facla» în 1912 — viața s-a scumpit

¹ Între fabricile mai importante din București amintim: *Metalurgie*: „Lemaître”, „Wolff”, „Vulcan”, „Metalurgia Romîna” (J. Katz), „Haug”, „Weigel”, „Hornstein”, „Ciriak”; *Pielărie și tăbăcărie*: „Gr. Alexandrescu”, „Sapatino”, „Mandrea”, „Fleicher”, „Prodanoff”, „T. Ceamis”, „Grigoriu”, „Weithase”, „Simionovici” etc.; *Întreprinderile statului și comunale*: „Arsenalul Armatei”, „Pirotechnia Armatei”, „Atelierele C.F.R.”, „Fabrica de chibrituri”, „Belvedere”. „S.T.B.”, „Uzinele comunale”; *Alimentare*: „Assan”, „Zimmer”, „Phenix”, „Gagel”, „Geisler”, „Müller”; *Tipografii*: „C. Göbl”, „Rasidescu”, „Socec”, „A. Baer”, „Minerva”, „Universul”; *Textile*: „Industria Bumbacului”, „Colentina”, „S. A. Tricotaje”, „Tricotaje-Filaret”, „Țesătoria-Viitorul”, „Birman”; *Timplărie*: „Ganea”, „Lessel”, „Silva”.

² *Anuarul statistic al Romîniei*, Buc., 1912, pag. 384, „Viața socială”, nr. 2 din 1911, pag. 123, „Poporul muncitor” din 1 martie 1915. Greva generală din octombrie 1920, Buc., Ed. Politică, 1960, p. 34.

³ *Enciclopedia Romîniei*, vol. III, Buc., 1939, pag. 251.

⁴ C. Hamangiu, *Codul general al Romîniei*, vol. VII, 1911—1913, p. 860—867.

⁵ „Argus” din 15 iulie 1912.

⁶ „România muncitoare” din 2 octombrie 1911.

* După înseși statisticile oficiale, în 1913 se lucra în industria pielăriei, lemnului și metalurgiei cîte 10—12 ore, textilă, îmbrăcăminte, construcții cîte 11 ore, alimentară 10—14 ore etc. (*Buletinul Statistic al Romîniei* 1913, nr. 28—29, pag. 46).

⁷ *Idem*. 28 febr. 1913; „Fer și metal”, nr. 6 din 1 februarie 1913; „Lemn și mobilă”, sept. 1912; „Dimineața” din 6 sept. 1912.

⁸ Arh. Statului Buc., *Fd. Președ. Cons. Miniștri*, dos. nr. 34/1912, p. 307: „Fer și metal” din septembrie 1913.

⁹ S. C. Dragu, „Scumpirea traiului”, Ed. Flacăra, 1913, pag. 33.

neconținut, dar salariile s-au cheltuit mereu aceleași. Și în vreme ce chiria se îndoia, iar celelalte cheltuieli strict necesare se urcau și ele în proporție, balanța salariilor cobora încetul cu încetul“¹.

Și alte publicații ale vremii semnalau „insuficiența salariilor față de nevoile zilnice ale traiului“². Comparînd salariul unui muncitor cu costul pieții, la care se adăugau chiria ridicată și alte trebuințe familiare, ne dăm seama de nivelul de viață scăzut al muncitorimii bucureștene, ceea ce explică cauza numeroaselor greve ce au avut loc în anii 1910—1914.

În goana după profituri cît mai mari, capitaliștii au neglijat luarea unor măsuri pentru asigurarea securității muncii în întreprinderi și un minimum necesar de igienă, ceea ce ducea la mărirea numărului de accidente, de pe urma cărora mulți muncitori rămîneau muritori de foame³ deoarece patronii refuzau adesea să plătească vreo despăgubire, considerînd că „vinovat“ de accident era lucrătorul.

O situație grea o aveau femeile, tinerii muncitori și copiii angajați în întreprinderile capitaliste, care erau puși la munci alături de lucrători, dar care erau retribuiți mult mai prost decît aceștia⁴. Deși în legea din 1906 se prevedea o limită în muncă, de 10 ore pentru femei și de 8 ore pentru copii, ea era încălcată la tot pasul, iar prin legea meseriilor din 1912 durata zilei de muncă pentru femei și copii a fost sporită.

Este semnificativă constatarea făcută de unii politicieni ai vremii asupra muncii copiilor în ateliere și fabrici: „În diferite vizite întreprinse de noi fără nici o calitate oficială, am constatat că sînt rare stabilimentele industriale din țară în care nu întilnești copii de 7—8 și 9 ani, lucrînd de-avalma cu adulții 13 și 14 ore“⁵.

Unul dintre factorii care au provocat nemulțumire în rîndurile muncitorilor l-a constituit și reținerea de 3% din salariu de către capitaliști, pentru așa-zisa casă de ajutor din fabrică, bani care erau administrați de patroni și folosiți după dorința lor, mai ales pentru recrutarea unor agenți din rîndurile lucrătorilor⁶. Reținerile din salariu la „casa de ajutor“ au provocat deseori conflicte între lucrători și patroni, ajungîndu-se chiar la greve, deoarece patronii nu restituiau suma de bani „cotizată“ de la muncitori, cînd aceștia erau concediați sau se angajau în altă parte. Toate aceste fapte constituiau tot atîtea cauze reale de nemulțumire și revoltă în rîndurile muncitorilor care au pornit la luptă pentru îmbunătățirea nivelului lor de muncă și de trai.

Adoptarea de către clasele dominante din România a legii „scelerate“ (Orleanu) în 1909, prin care se interzicea lucrătorilor din întreprinderile

¹ „Facla“, nr. 25 din 23 iunie 1912, pag. 482.

² „Universul“ din 8 iunie 1912; „Adevărul“ din 12 aprilie 1912.

³ *Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România*, Ed. Politică, 1959, pag. 385.

⁴ „România muncitoare“ din 5 decembrie 1913; „Poporul“ din 25 iunie 1911.

⁵ M. Petrescu Comnen — *Studiu asupra intervenției statului între capital și muncă*, 1910, pag. 23.

⁶ „România muncitoare“, 25 oct. 1908 și 11 martie 1910; „Dimineața“ din 17 iunie 1912.

statului organizarea în sindicat și declararea de greve, precum și a legii meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești (Nenișescu) în 1912, alovit în organizațiile muncitorești și în primul rând în sindicate. În același timp se urmărea atenuarea luptei de clasă a proletariatului și abaterărea lui de la problemele firești ale luptei de dezrobire din robia capitalistă. Împotriva acestor măsuri ale burgheziei și moșierimii, clasa muncitoare a ripostat cu hotărâre, Bucureștiul fiind inițiatorul unor mari campanii de protest, întruniri și demonstrații de stradă¹. „Cu toată legea scelerată — scria ziarul „România muncitoare“ — conflictele dintre muncă și capital izbucnesc într-una, din ce în ce mai mari, din ce în ce mai formidabile. Autoritățile asistă neputincioase la desfășurarea acestor războaie sociale, căci muncitorii știu cum să procedeze pentru ca să dejoace combinațiile adversarilor“².

În munca de propagandă și de organizare a muncitorimii, de mobilizare a ei la luptă, Partidul social-democrat, precum și Comisia locală a sindicatelor au folosit în activitatea lor metode variate. Prin numeroase manifeste, articole publicate în presa centrală și de breaslă, prin conferințe, întruniri, mitinguri, demonstrații de stradă etc., s-a desfășurat de către elementele înaintate din mișcare, între care: Ștefan Gheorghiu, I. C. Frimu, M. Gh. Bujor, Al. Constantinescu, D. Marinescu, o intensă muncă pentru ridicarea conștiinței de clasă a muncitorimii și de organizare a ei.

Sindicatele muncitorești din București se întăresc tot mai mult în această perioadă. Astfel, sindicatele: metalurgic, al muncitorilor tăbăcari, al timplarilor, al muncitorilor în alimentație, al textiliștilor etc., reușesc să grupeze în jurul lor, pe lângă muncitorii organizați, și un însemnat număr de lucrători neorganizați, ceea ce a avut un efect pozitiv în desfășurarea luptelor greviste. Un fapt semnificativ în întărirea acestor sindicate și a rolului lor în mișcarea grevistă, îl constituie formarea Uniunilor sindicale respective: Uniunea Fer și Metal, Uniunea Lemn și Mobilă, Uniunea lucrătorilor în piele, Uniunea muncitorilor în alimentație etc., care scot și ziare proprii. Este important de subliniat că, deși numărul muncitorilor organizați în raport cu numărul muncitorilor din București, era relativ redus, totuși în desfășurarea grevelor, cu rari excepții, s-a acționat unit de către toți muncitorii, ceea ce a grăbit și asigurat, în mare parte, câștigarea luptei.

Urmărind mișcarea grevistă din București în anii 1910—1914, constatăm că revendicările din memoriile lucrătorilor au fost cam aceleași: mărirea salariilor, scurtarea zilei de muncă, condiții mai bune de muncă în ateliere, respectarea demnității omenești, respectarea repausului duminical, împotriva reținerilor abuzive din salariu etc.

---

¹ Vezi în acest sens marile întruniri publice și demonstrații de stradă din ianuarie—februarie 1910, decembrie 1911, ianuarie—martie 1912, în București, precum și în orașele Ploiești, Brăila, Galați, Tr. Severin, Iași, Bacău, Constanța, Tulcea etc.

² „România muncitoare“ din 6 iunie 1910.

În afară de revendicările cu caracter economic, muncitorii au formulat și deziderate de ordin politic, ca recunoașterea delegaților de fabrică și ai sindicatului, reprimirea la lucru a muncitorilor concediați pentru activitatea revoluționară, abolirea legii „scelerate” și a legii meseriilor, modificarea legii asigurărilor, împotriva războiului.

În ceea ce privește forma de desfășurare a grevelor, trebuie să semnalăm două aspecte, și anume : pînă în 1912 tratativele pentru aplanarea conflictelor se purtau, de regulă, direct între capitaliști și delegații lucrătorilor reprezentați prin sindicat sau C.G.S.R., fără intervenția autorității de stat. Începînd din 1912, de cînd se înființează Casa Centrală a Meseriilor, ca urmare a legii amintite, la medierea conflictului, autoritatea de stat era adesea prezentă prin inspectorul său delegat. Dar pentru că această formă era doar la începuturile sale, multe din conflicte se desfășurau în privința tratativilor tot ca și mai înainte. Ceea ce trebuie reținut atît dintr-o formă, cît și din cealaltă, este că sindicatele reprezentau interesele muncitorilor, sediul sindicatelor fiind centrul unde se adunau greviștii, unde se sfătuiau și hotărau asupra luptei, centrul de adunare a întregii mase de muncitori, fie ei organizați sau neorganizați.

O altă trăsătură caracteristică a mișcării greviste din acei ani este aceea că grevele au cuprins un număr mare de întreprinderi, în unele cazuri grevele transformîndu-se în greve generale ce cuprindeau întreprinderile din aceeași ramură. În cele mai multe greve, muncitorii au desfășurat acțiuni combative, organizînd adunări la sediul sindicatelor din P-ța Amzei, mari întruniri și mitinguri în sălile publice : „Dacia”, „Amiciția”, „Transilvania”, „Aurora”, mari demonstrații de stradă, la care participau muncitori din toată Capitala. Un fapt semnificativ al desfășurării grevelor îl constituie organizarea unor însemnate acțiuni de solidarizare nu numai din partea muncitorilor din întreprinderile bucureștene, ci și a celor din țară și chiar din străinătate. În felul acesta, grevele au constituit o școală prețioasă de educare a muncitorimii în spiritul principiilor de clasă și al internaționalismului proletar, de unire și organizare a ei, de afirmare a clasei muncitoare în viața politică a țării. Acțiunile de solidaritate proletară au constituit totodată unul din factorii de bază în asigurarea victoriei, dovedind creșterea spiritului de clasă a muncitorimii.

O importanță deosebită în desfășurarea grevelor a avut-o participarea ucenicilor la luptă, ceea ce a împiedicat pe capitaliști să-i folosească ca spărgători de grevă ; ucenicii devenind astfel un factor important în munca de agitație desfășurată în cursul manifestațiilor de stradă.

Numeroase sînt acțiunile greviste întreprinse de proletariatul din București în perioada de care ne ocupăm. Amploarea pe care a luat-o mișcarea grevistă, numărul mare de participanți, acțiunile și manifestațiile desfășurate în jurul grevelor, confirmă din plin rolul orașului București ca principal centru al proletariatului din România. Pentru a avea o imagine mai clară asupra mișcării greviste din București în anii 1910—1914, dăm următorul tabel :

*Situația statistică a grevelor pe ramuri de producție
în anii 1910—1914¹*

R a m u r a		A n i i					Total
		1910	1911	1912	1913	1914	
1	Metalurgie	2	2	16*	5	14	39
2	Pielărie și încălțăminte	3	4	14*	5	6	32
3	Textile și confecții	4	5	10*	3	7	29
4	Alimentație	—	—	12*	2	4	18
5	Tipografi	5*	1	2	1	5	14
6	Întreprinderi ale statului și comunale	—	—	4	2	4	10
7	Țimplari	3	—	2	—	—	5
8	Construcții	—	—	4	2	—	6
9	Diverse	4	4	5	3	2	18
T o t a l		21	16	69	23	42	171

Din analiza tabelului de mai sus constatăm că din cele 171 de greve, stabilite de noi pe baza materialelor documentare cercetate, metalurgiștii, care erau și cei mai bine organizați, se aflau în fruntea acțiunilor cu 39 de greve, urmați de muncitorii în pielărie și încălțăminte cu 32 greve, apoi textile și confecții cu 29 greve etc.

Mai constatăm că în acei ani au avut loc 5 greve generale: metalurgie, pielărie și încălțăminte, tipografi, textile și confecții, și alimentație cu un ecou deosebit în vața politică a Capitalei și cu urmări pozitive pentru întreaga mișcare muncitorească din țara noastră. Un fapt concludent ce trebuie reținut este acela că muncitorii din întreprinderile statului (C.F.R., Arsenal etc.), cu toată interdicția legilor burgheze de a se organiza și purta conflicte colective de muncă, pășesc pe calea grevei pentru cucerirea drepturilor lor.

Dacă urmărim mișcarea grevistă pe ani, avem următoarea situație: 1910 cu 21 greve, 1911 cu 16, 1912 cu 69, 1913 cu 23, iar 1914 cu 42. Numărul grevelor, creșterea și descreșterea lor, de la un an la altul, este determinat de raportul de forțe dintre clasa muncitoare și burghezie, de tăria mișcării muncitorești, de măsurile represive luate de clasele dominante, precum și de o serie de factori externi (războaiele balcanice).

În cele ce urmează ne vom ocupa, respectând criteriul cronologic, de câteva greve mai importante desfășurate în acei ani.

¹ Tabelul a fost întocmit pe baza dărilor de seamă ale sindicatelor, a presei muncitorești centrale și locale și a presei burgheze din acei ani, cât și a unor lucrări apărute ulterior.

* Inclusiv greva generală pe ramură.

Una din grevele importante, prin numărul de participanți și prin acuitatea conflictului, a fost aceea a celor 250 de țesători și frîngieri de la fabrica „Birman“, condusă de către comitetul sindicatului.¹ Declarată la 21 mai 1910, greva a fost determinată de refuzul patronilor de a mări salariile muncitorilor cerute printr-un memoriu, precum și datorită concedierii abuzive a unor delegați ai lucrătorilor.

Cu toate presiunile făcute de capitaliști, care s-au bucurat de concursul poliției, concretizat în arestarea unor greviști, muncitorii, prin solidaritatea și hotărîrea lor de luptă, după două săptămîni au cîștigat greva. Regulamentul de muncă încheiat prevedea, între altele, majorarea salariilor cu 0,25 lei/zi, reprimirea la lucru a tuturor greviștilor, inclusiv a celor concediați înainte de grevă² etc. Tot în cursul anului 1910, mai au loc greve la țesătoria de lînă „Schuberl“ (ianuarie),³ la fabrica de mobile „Silva (aprilie)⁴. O desfășurare dramatică a avut-o greva de la fabrica de nasturi „Cohen“, declarată la 26 aprilie și care a durat peste 10 săptămîni, fiind una din cele mai lungi greve din București. Intrucît patronii au încălcat în repetate rînduri acordul încheiat cu muncitorii în 1909, acord în care erau stipulate condițiile de lucru, de salarizare și de concediere, muncitorii, prin delegații sindicatului, au făcut mai multe demersuri pe lîngă patroni pentru respectarea condițiilor stabilite prin regulamentul. În loc de răspuns, patronii au concediat 6 lucrători care se aflau în fruntea luptei de organizare și apărare a intereselor muncitorești. Drept răspuns la măsura abuzivă a patronilor, toți lucrătorii s-au solidarizat cu cei concediați și au declarat grevă⁵. Deși au întreprins numeroase acțiuni și au rezistat vreme îndelungată presiunilor capitaliste, muncitorii au fost nevoiți să reia lucrul în momentul în care patronii au reușit să angajeze noi lucrători, obținînd doar o victorie parțială.

Un ecou însemnat în masa muncitorească din București l-a avut greva generală a lucrătorilor tipografi din iulie-august 1910. Deși la început greva a fost parțială, prin activitatea elementelor înaintate din conducerea sindicatului tipografilor — Dimitrie Marinescu, N. C. Georgescu, N. Vintilescu, Al. Apostolescu, N. Niculescu etc. și prin colaborarea strînsă cu societatea „Gutenberg“, greva a devenit generală la 5 iulie⁶.

La grevă au participat peste 2.000 de lucrători din 28 de ateliere, între care amintim: „Baer“, „C. Göbl“, „Socec“, „Codreanu“, „Independența“, „Sfetea“, „Voința“ etc.

Cauza grevei a constituit-o nerespectarea de către patroni a regulamentului de muncă adoptat în martie 1910 și care prevedea: majorarea salariilor cu 5—8 lei pe săptămînă, scăderea orelor de muncă la 8 ore și jumătate pe zi, respectarea zilelor de repaos⁷. Trebuie menționat că greva

¹ „Romînia muncitoare“ din 27 și 30 mai 1910.

² „Romînia muncitoare“ din 27 și 30 mai 1910.

³ „Romînia muncitoare“ din 24 ianuarie 1910.

⁴ „Dimineața“ din 25 aprilie 1910; „Romînia muncitoare“ din 29 aprilie 1910.

⁵ „Romînia muncitoare“ din 29 aprilie 1910; „Dimineața“ din 3 mai 1910.

⁶ Dare de seamă a societății „Gutenberg“ pe anul 1910—1911, Biblioteca Academiei R.P.R., A. 11.797, vol. 272, pag. 62—78.

⁷ Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosar nr. 59/1947, fila 37.

generală a lucrătorilor tipografi a fost precedată de un lockout, prin care patronii au urmărit să preîntâmpine izbucnirea unui conflict general, să facă presiuni asupra lucrătorilor. Lockout-ul, care a durat de la 30 iunie la 4 iulie, în loc să intimideze pe muncitori, i-a unit și mai mult și i-a pregătit pentru intrarea în luptă¹. Desfășurarea grevei, care a durat pînă la 23 august 1910, a îmbrăcat o gamă variată de acțiuni: întruniri și mitinguri, mari demonstrații de stradă, editarea de manifeste,² publicarea de articole în presa muncitorească³. În același timp patronii au făcut demersuri pe lângă autoritățile de stat, solicitînd punerea la dispoziție a unor soldați cu care să poată fi continuată munca în ateliere. Au fost date circulare în țară pentru recrutarea de spărgători de grevă, iar Ministerul de interne a publicat un comunicat prin care declara „greva ilegală”, căci s-ar înscrie, chipurile, sub prevederile legii „sclerate”⁴. Poliția a intervenit, la rîndul ei, în numeroase rînduri în conflict, maltratînd și arestînd lucrători din pichetele de grevă. În felul acesta greva a îmbrăcat și un pronunțat caracter politic.

Cu toate manevrele capitaliștilor și concursul ce l-au avut din partea autorităților, greviștii au rezistat. Hotărîrea lor de a-și apăra drepturile a stîrnit simpatie și admirație în rîndurile celorlalți muncitori din București care au scris sume importante pentru ajutorarea greviștilor. Ajutoare au venit și din partea muncitorilor din Ploiești, Craiova, Rîmnicul Vilcea, Iași, Constanța, Brăila, Botoșani, Tecuci etc.⁵. Un fapt mobilizator în lupta greviștilor l-a avut sprijinul material și moral acordat de către Secretariatul Internațional tipografic, de Federațiile naționale ale tipografilor din Franța, Bulgaria etc.⁶.

După mai bine de 7 săptămîni, greva s-a încheiat printr-un acord între părți, care reprezenta un succes al muncitorilor tipografi, o victorie a grevei lor generale. Prin amplexarea ei, prin numărul mare de participanți, prin formele de luptă și prin durata ei, greva generală a lucrătorilor tipografi a fost una din marile mișcări greviste din acea vreme.

În anii următori șirul luptelor greviste continuă. Astfel, în cursul anului 1911 au avut loc 16 greve, desfășurate mai ales în ateliere și fabrici mici. Aceasta se explică în parte și printr-o oarecare slăbire nejustificată a preocupărilor P.S.D. și C.G.S.R. față de mișcarea grevistă, cea mai mare parte a activității lor fiind îndreptată spre munca electorală⁷.

Remarcăm totuși cîteva greve importante, între care amintim greva celor 400 de lucrători de la „Bumbăcăria Colentina”⁸. Declarată la 4 iunie pentru mărirea salariilor și pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă în fabrică, patronii, care aveau comenzi de executat, au fost nevoiți, la numai o săptămînă de la izbucnirea grevei, să accepte revendicările lucrătorilor. Persecutarea însă a delegaților sindicali și mai ales încălcarea regula-

¹ „Dimineața” din 1 iulie 1910; „Adevărul” din 6 iulie 1910.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6211, fila 10.

³ „România muncitoare” din 8, 22, 25, 28 iulie și 16 august 1910.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6119, fila 4—5.

⁵ *Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România*, vol. II, Editura Politică, 1962, pag. 42—65.

⁶ „Adevărul” din 8 și 21 iulie 1910; „România Muncitoare” din 18 iulie 1910.

⁷ P.S.D. participă pentru prima dată în alegeri, „România muncitoare” din 20 februarie 1911.

⁸ „România muncitoare” din 12 iunie 1911.

mentului stabilit a dus, la 14 iulie, la izbucnirea grevei. Muncitorii, fiind organizați și acționând uniți, s-au impus în fața capitaliștilor care au fost nevoiți, din nou, să se angajeze în fața lucrătorilor că vor respecta condițiile stabilite în comun și concretizate în regulament.¹

Pentru cucerirea unor revendicări asemănătoare au declarat grevă tăbăcării de la „Mandrea“ (martie),² țesătoarele de la „Societatea anonimă de tricotate“ (septembrie),³ de la „Fabrica Șerban Vodă“ (noiembrie),⁴ funcționarii comerciali de la magazinul „Ruleta“ (septembrie)⁵ etc.

O altă grevă în care se reflectă ascuțirea contradicțiilor dintre muncitori și patroni, este cea de la fabrica de tăbăcărie „Grigore Alexandrescu“, izbucnită în august 1911. După declararea grevei, lucrătorii s-au adunat la sala sindicatelor din cartierul Tabaci, unde au redactat un memoriu de revendicări, care cuprindea, între altele: 9 ore de lucru pe zi, respectarea repausului duminical, plata orelor suplimentare cu 10 bani în plus, reprimirea celor concediați. În memoriu se prevedea de asemenea ca toate revendicările să fie consemnate printr-un regulament de muncă.⁶ În jurul grevei s-au desfășurat însemnate acțiuni de solidaritate atât în București, cât și la Ploiești și Pitești.⁷ La rîndul lor, capitaliștii de la „Grigore Alexandrescu“ — una din fabricile mari din București — s-au bucurat de un sprijin larg din partea autorităților, care au terorizat pe greviști, au provocat incidente de pe urma cărora au operat arestări, în scopul înăbușirii luptei muncitorilor. Cu toate acestea muncitorii au continuat greva timp de peste 3 săptămîni, reluînd lucrul abia cînd patronii au acceptat satisfacerea majorității revendicărilor.⁸

Anul 1912 se remarcă printr-o puternică mișcare grevistă, atât prin numărul mare de greve — 69 — cât mai ales prin amploarea desfășurării acțiunilor, prin rezultatele lor favorabile pentru muncitori, prin numărul mare de participanți, prin manifestările de solidarizare în jurul grevelor, în aplanarea conflictelor fiind nevoite să intervină însăși autoritățile de stat prin Ministerul de industrie și comerț.

Dezvoltarea mișcării muncitorești, creșterea numărului muncitorilor organizați și intensificarea muncii de propagandă, au permis sindicatelor ca, în cursul anului 1912, să se situeze tot mai mult în fruntea a numeroase greve și să orienteze lupta muncitorilor spre forme noi, superioare, ca de pildă greva generală care cuprindea pe toți muncitorii din aceeași ramură de producție. Acest lucru este confirmat de faptul că în cursul anului 1912, în București au loc 4 greve generale și o mare grevă demonstrativă, la 20 iunie, cu implicație de grevă generală pe întreaga Capitală. Creșterea luptelor greviste în cursul anului 1912 este determinată în bună măsură și de legea meseriilor, muncitorii înscriind în revendicările lor și lupta împotriva legii meseriilor și modificarea legii asigură-

¹ „Romînia muncitoare“ din 20 iulie 1911.

² „Romînia muncitoare“ din 17 martie 1911.

³ „Romînia muncitoare“ din 15 septembrie 1911.

⁴ Idem, din 17 noiembrie 1911.

⁵ „Dimineața“ din 15 septembrie 1911.

⁶ „Dimineața“ din 3, 4 și 5 august 1911; „Romînia muncitoare“ din 6 august 1911.

⁷ „Adevărul“ din 9 și 11 august 1911.

⁸ „Dimineața“ din 18 august 1911.

rilor, precum și o serie de alte revendicări cu caracter politic. Referindu-se la amploarea grevelor, la dezvoltarea spiritului de solidaritate, ziarul „România muncitoare”, generalizând experiența grevelor din București, scria : „Toți își dau astăzi seama că lupta muncitorilor dintr-o fabrică sau dintr-un atelier nu este izolată, nu este un fapt izolat în viața unei părți din clasa muncitoare, ci este lupta întregii clase muncitoare din Țara Românească. Infrângerea lucrătorilor dintr-un atelier sau dintr-o fabrică îi interesează și-i lovesc pe toți muncitorii din toate industriile și din toate fabricile, victoria unei părți din clasa muncitoare este victoria întregii clase muncitoare”.¹

Prima grevă generală din București în 1912, organizată și condusă de sindicat și Uniunea în alimentație, a fost aceea a lucrătorilor brutari. Deși numărul celor organizați nu era ridicat, sindicatul a știut să grupeze în jurul său masa greviștilor, să organizeze lupta lor și totodată să zădărnicească uneltirile patronilor, care urmăreau să spargă greva. Solidaritatea greviștilor și sprijinul de care s-au bucurat, în ciuda măsurilor teroriste luate de autorități contra lucrătorilor, au dus la victoria greviștilor. Revendicările cucerite — mărirea salariilor cu 15 bani pe zi, respectarea repausului duminical, condiții mai bune de muncă, respectarea demnității omenești, înlăturarea „condicuțelor de servitori” impuse prin legea meserilor — au fost incluse într-un regulament.²

O altă grevă, pornită pentru cucerirea aceluiași revendicări, a fost cea din iunie a lucrătorilor croitori, din 18 ateliere. După încetarea lucrului, la 6 iunie 1912, croitorii, adunați la sindicat, au elaborat și înaintat patronilor un memoriu de revendicări, care cuprindea : 11 ore de muncă (în loc de 13), respectarea demnității omenești, reglementarea numărului de ucenici în ateliere, toți greviștii să fie reprimiți în lucru³. Muncitorii au reușit, după aproape 2 săptămâni, să impună patronilor acceptarea memoriului de revendicări.⁴

O acțiune însemnată nu atât prin durată, sau rezultatele sale economice, cât mai ales prin însemnătatea sa politică, a constituit-o greva de la Arsenalul armatei din 12 martie 1912.

Se știe că legea „scelerată” din 1909 interzicea salariaților din întreprinderile statului și comunale să se organizeze în sindicat și să declare grevă. Cu toate acestea, muncitorii de la Arsenal, ne mai putând suporta exploatarea la care erau supuși, recurg la grevă. Prin hotărârea și unitatea lor, muncitorii reușesc, ca numai după câteva ore de la declararea grevei, să obțină satisfacerea revendicărilor : majorarea salariilor cu 1—2 lei pe zi, stabilirea orelor de muncă la 11 pe zi și alte revendicări⁵.

Incurajați de acțiunea muncitorilor de la Arsenal, declară grevă, în iunie 1912 și lucrătorii de la S.T.B., depoul Bonaparte, care după o zi câștigă majorarea salariilor cu 1 leu pe zi, scăderea orelor de muncă la 9 pe zi etc.⁶.

¹ „România muncitoare” din 24 iunie 1912.

² „Adevărul” din 10 mai 1912.

³ „România muncitoare” din 21 iunie 1912.

⁴ „Adevărul” din 18 și 22 iunie 1912.

⁵ „România muncitoare” din 13 și 18 martie 1912.

⁶ „Adevărul” din 18 iunie 1912 ; „România muncitoare” din 10 iunie 1912.

Intre marile lupte greviste din București, care au avut loc în cursul anului 1912, un ecou însemnat l-a avut greva generală a lucrătorilor tăbăcari, însoțită de mari manifestații de stradă¹. Declarată la 30 mai, greva generală a celor 1.600 de tăbăcari, de la „Gr. Alexandrescu“, „Sapatinu“, „T. Ceamis“; „T. Ionescu“, „Fleicher“, „P. Negreanu“, „Simionovici“, „Frații Rădulescu“ etc., a durat pînă la 23 iunie, cînd se încheie cu succesul greviștilor.

Concomitent cu greva generală a tăbăcarilor, are loc puternica grevă a metalurgiștilor din principalele fabrici: „Lemaître“, „Haug“, „Metalurgia Romîna“ (J. Katz), „Ciriak“, „Hornstein“, „Abramovici“ etc., numărul greviștilor ridicîndu-se la peste 3.000².

Încă din prima zi de grevă, muncitorii metalurgiști s-au adunat în sala sindicatelor din Piața Amzei, iar tăbăcarii la sala sindicatelor din Tabaci (str. Elena Cuza), unde au dezbătut problemele referitoare la viitoarele acțiuni ce urmau să le întreprindă pentru asigurarea victoriei. Pentru a menține moralul greviștilor, a-i informa asupra felului cum evoluează evenimentele, a menține și întări unitatea de acțiune, a respinge și demasca uneltirile exploatatrilor, cele 2 syndicate — metalurgie și tăbăcari — împreună cu delegatul Comisiei generale a sindicatelor, au organizat, în comun și separat, numeroase acțiuni. Aproape zilnic aveau loc adunări la sediul sindicatului, mitinguri în sălile „Dacia“, „Amiciția“, „Aurora“, însoțite de mari demonstrații de stradă, cum au fost cele din 10, 14 și 20 iunie; întîlniri comune la grădinile Bordei și Tei, pe cîmpul Filaret și Belu. Activitatea și manifestațiile greviștilor erau amplu comentate de presa vremii. Așa, de exemplu, ziarul „Adevărul“ într-un articol, scria: „Zilnic, sute și mii de muncitori parcurg străzile cu steaguri și pancarde roșii, pe care sunt scrise revendicări foarte drepte“³. Totodată, au fost editate manifeste care făceau cunoscut opiniei publice starea mizerabilă în care trăiau și munceau lucrătorii, concedierile abuzive săvîrșite de patroni, tratamentul inuman la care erau supuși⁴. „Pentru ca grevele să poată fi încununete de succes — se spunea în unul din manifeste — pentru ca lăcomia de cîștig a capitaliștilor să poată fi înfrîntă și lucrătorii să poată ieși învingători din această luptă, sindicatul vă sună trîmbița de alarmă. Strîngeți-vă rindurile, uniți-vă forțele, organizați-vă temeinic și atunci triumful va fi al vostru“⁵.

Creșterea peste așteptări a mișcării greviste și ascuțirea conflictului în cele mai mari fabrici din București, au alarmat clasele dominante care s-au grăbit să ia măsuri de intimidare contra greviștilor. Poliția patrula pe străzi, provoca incidente, opera numeroase arestări din pichelele de grevă, mijlocea recrutarea de către patroni a spărgătorilor de grevă etc.⁶. La rîndul lor, patronii se întrunesc, și la 9 iunie 1912, în numele Uniunii generale a industriașilor din Romînia, dau un comunicat în care declarau că nu recunosc dreptul sindicatelor de a participa în

¹ „Universul“ din 4 și 8 iunie 1912; „Romînia muncitoare“ din 3 iunie 1912.

² „Romînia muncitoare“ din 7 iunie 1912; „Dimineața“ din 3, 5 și 8 iunie 1912; „Adevărul“ din 7 și 18 iunie 1912; „Universul“ din 8 iunie 1912.

³ „Adevărul“ din 24 iunie 1912.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 240, fila 21.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 240, fila 21.

⁶ „Adevărul“ dn 13 și 15 iunie 1912; „Dimineața“ din 11 și 14 iunie 1912.

numele muncitorilor la tratative și amenințau cu lockout în cazul că muncitorii nu vor relua lucrul în condițiile dictate de capitaliști ¹.

Comunicatul U.G.I.R.-ului a stîrnit o puternică indignare în rîndul greviștilor și chiar în rîndul opiniei publice ².

Față de mișcarea metalurgiștilor și tăbăcarilor, ca și față de alte greve mari, conducerea P.S.D., care din punct de vedere tactic considera luptele economice ca o atribuție exclusivă a sindicatelor, a avut o atitudine pasivă, ilustrînd prin aceasta slaba preocupare a P.S.D. față de problemele și interesele vitale ale clasei muncitoare, față de lupia sa. Oportunistul Toma Dragu, justificîndu-se în cadrul unei întruniri publice, a declarat că : „P.S.D. n-a intervenit pînă acum în conflictul dintre patroni și greviști, crezînd că-i mai bine să-i lase pe cei din urmă să-și ducă singuri lupta” ³. Abia cînd lupta devenise mult mai ascutită, cînd U.G.I.R.-ul declarase că nu recunoaște dreptul sindicatelor de a trata în numele muncitorilor, abia atunci, la insistențele elementelor revoluționare, P.S.D. a întreprins acțiuni de sprijinire a greviștilor. Astfel, la una din marile întruniri, I. C. Frimu, insuflînd încredere în forțele greviștilor, spunea : „grevele actuale trebuie să fie prilej de noi învățăminte pentru lucrători... greviștii de astăzi să lupte și vor învinge” ⁴. Și alte elemente înaintate din conducerea sindicatelor, între care : Pandele Becheanu, D. Pop, C. Popovici, Gh. Gh. Niculescu-Mizil, Dumitru Grofu, Th. Iordăchescu, Iordan Ionescu, D. Ivășcanu, Șt. Georgescu, Șt. Calomfirescu, S. Moraru etc., au activat în direcția mobilizării maselor pentru sprijinirea greviștilor și în general a grevelor.

Acțiunile de solidaritate desfășurate în jurul grevelor muncitorilor metalurgiști și tăbăcari, sînt ilustrate de sprijinul material și moral acordat, mergîndu-se pînă la declararea unor greve de simpatie, cum au fost cele de la „Vulcan“, „Abramovici“, „Compania de apă” ⁵ etc. Importante ajutoare au fost primite din partea muncitorilor din Ploiești, Galați, Craiova, Iași, Brăila, Bacău, Pt. Neamț, Buzău etc. ⁶.

În același timp, în București era mare agitație și în rîndurile lucrătorilor cizmari, brutari, croitori, care declară greve pentru revendicări proprii. Acțiunile geviste din București au influențat asupra desfășurării unor greve puternice și în alte orașe ale țării : Ploiești, Galați, Craiova, Iași, ⁷ ceea ce reflectă amploarea deosebită a mișcării geviste din vara anului 1912.

Dezvoltarea luptei de clasă, creșterea acțiunilor geviste în București și solidaritatea desfășurată în jurul lor, au alarmat guvernul con-

¹ „Voința națională” din 13 iunie 1912; „Universul” din 13 iunie 1912.

² Comunicatul a fost amplu comentat de presă, fiind pentru acea vreme un act rar. Au fost publicate articole, interviuri, au fost făcute tot felul de declarații demagogice, de „obiectivitate” etc. Insuși ministrul de interne C. C. Arion, fiind obligat să țină seama de forța clasei muncitoare, la întrebarea unui corespondent asupra legalității sindicatelor, a declarat : „Cum dumneavoastră patronii vă cartelați, tot așa și muncitorii sînt în drept să se carteleze în sindicat pentru a-și apăra drepturile” („Universul” din 15 iunie 1912).

³ „Voința națională” din 16 iunie 1912; „Dimineața” din 16 iunie 1912.

⁴ „Universul” din 16 iunie 1912.

⁵ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7471, fila 2—3.

⁶ „România muncitoare” din 21 și 24 iunie 1912; „Dimineața” din 14, 19 și 20 iunie 1912; „Adevărul” din 20 iunie 1912.

⁷ Arhiva C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7471, fila 2.

servator. Ziarele burgheze, în special „Epoca” și „Voința națională”, au desfășurat o aprigă campanie împotriva greviștilor, a organizațiilor sindicale, propovăduind idei și teorii asupra colaborării între clase și despre „comunitatea” de interese între exploatați și exploataatori etc.¹. Insuși guvernul conservator de sub președinția lui Titu Maiorescu, care a văzut în mișcarea grevistă o acțiune politică de mare amploare, o afirmare a proletariatului ca clasă, a încercat să înlăture pericolul, să aplaneze grevele în schimbul satisfacerii unor revendicări economice. Demn de subliniat este că în ședințele Consiliului de miniștri din 13 și 20 iunie 1912, s-a discutat asupra grevelor și măsurilor ce ar trebui luate pentru aplanarea lor, investind chiar pe ministrul de industrie și comerț să medieze conflictul dintre muncitorii și patronii din cele două ramuri importante ale industriei din București².

În fața tergiversării tratativelor, Comisia generală a sindicatelor, împreună cu comitetul celor 2 sindicate, a organizat pentru 20 iunie, o mare grevă demonstrativă. Deși chemarea la grevă a fost lansată abia în seara zilei de 19 iunie, totuși, în ziua de 20 iunie, alături de metalurgiști și tăbăcari, care au format coloana principală a manifestațiilor, au participat muncitori de la fabricile textile, de țimplărie, brutari, croitori etc., încît numărul demonstrațiilor a ajuns la 20.000³.

Circulația pe Calea Victoriei și pe alte străzi „a fost cu desăvîrșire întreruptă” — după cum remarca un ziar al vremii⁴.

Greva demonstrativă a celor 20.000 de muncitori și manifestațiile de stradă ce au avut loc la 20 iunie sînt un moment deosebit în lupta greviștilor metalurgiști și tăbăcari din București. În articolul „O zi istorică”, publicat în „Romînia muncitoare”, referitor la greva demonstrativă, se scrie: „Capitala nu a mai văzut încă o masă mai numeroasă și mai impozantă de oameni. Se părea că întregul popor e în picioare și manifestațiile entuziaste ale zecilor de mii de obijduiți ce și-au părăsit lucrul, ce nu s-au gîndit că-și pierd salariul, sînt un avertisment destul de semnificativ atît pentru patroni, cît și pentru guvernării prezente și viitoare”⁵.

Efectul imediat al grevei demonstrative a fost că patronii au acceptat, a doua zi, începerea tratativelor, care s-au purtat în zilele de 21 și 22 iunie la Ministerul de Industrie și comerț, în prezența ministrului Nenițescu⁶. Acordurile încheiate la 22 și 23 iunie, deși s-au făcut cu fiecare întreprindere în parte, revendicările cucerite au fost aceleași: ziua de muncă de 10 ore în metalurgie și 9 ore și jumătate în tăbăcării, mărirea salariilor cu 25—50 bani pe zi, reprimirea tuturor greviștilor în fabrici, respectarea demnității omeșești, plata salariului în fiecare sîmbătă seara, haine de protecție în tăbăcării, restituirea banilor de la „casele de ajutor” din fabrici conform art. 39 din legea meseriilor etc.⁷.

¹ „Epoca” din 16, 17, 25 și 26 iunie 1912; „Voința națională” din 19, 23 și 26 iunie 1912.

² „Adevărul” din 22 iunie 1912.

³ „Romînia muncitoare” din 24 iunie 1912; „Fer și Metal” din iunie 1913; „Uniunea” din iulie 1912; „Adevărul” din 21 iunie 1912; „Dimineața” din 22 iunie 1912.

⁴ „Dimineața” din 22 iunie 1912.

⁵ „Romînia muncitoare” din 24 iunie 1912.

⁶ „Epoca” din 25 iunie 1912.

⁷ „Romînia muncitoare” din 28 iunie 1912; „Dimineața” din 24 iunie 1912.

Înceierea acestor acorduri, cu îmbunătățirile menționate, constituie o cucerire însemnată a muncitorimii din București. Tratatul este purtat în fața unui ministru autorizat de guvernul său, la care a fost prezent delegatul comisiei generale a sindicatelor, a însemnat recunoașterea organizațiilor sindicale ale clasei muncitoare din țara noastră, a însemnat o mare victorie muncitorească. Presa vremii de toate nuanțele, a comentat pe larg grevele și succesele înregistrate de muncitori. Ziarul „Adevărul“ de pildă, scria : „Izbînda muncitorilor greviști din Capitală a dovedit conducătorilor de azi și de mâine, tuturor acelor care știu să vadă forța imensă de idealism și solidaritate, care singură îndreptățește existența unei clase sociale și care o arată capabilă să înfrunte forțele de opresiune și să-și asume răspunderea și conducerea politică a unei țări”.¹ Un alt ziar semnală : „Ultimele greve din capitală (din iunie) ne-au dat un moment iluzia că sîntem departe de țara noastră, într-un mare centru industrial din apus”.² Toate acțiunile din jurul grevelor, manifestările de stradă, mitingurile de protest și de solidarizare, întrunirile, excursiile și alte forme de luptă, care au culminat cu marea grevă demonstrativă din 20 iunie — au contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului, la întărirea spiritului revoluționar în rîndurile muncitorimii și a organizațiilor sale profesionale și politice.

Grevele metalurgiștilor și tăbăcarilor din vara anului 1912, au avut o semnificație politică deosebită, atît prin rezultatele lor, cît și prin amploarea desfășurării lor. În cadrul acestor lupte, de o ascutime rar întîlnită în acea vreme, s-au înfruntat, pe de o parte muncitorii celor două ramuri principale de producție din București, organizați și conduși în lupta lor de P.S.D. și C.G.S.R., cu larga acțiune de solidarizare în jurul greviștilor, iar pe de altă parte, patronii organizați în U.G.I.R. și sprijiniți de autoritatea de stat, nu numai prin măsurile represive luate de poliție contra greviștilor, dar și prin forul cel mai înalt în probleme economice — Ministerul de industrie și comerț. Caracterul politic al grevelor este determinat și de lupta muncitorilor contra „conducătorilor de servitori” impuse prin legea meseriilor, contra legii „scelerate” și împotriva agitării de către liberali a unui proiect de lege privind contractul colectiv, care în fond interzicea întregii muncitorimi dreptul la grevă.

Acțiuni mai mici, dar care continuau șirul grevelor din iunie 1912, au avut loc la fabrica de tricotaje „Filaret” (iunie),³ la fabricile textile „Viitorul” (iulie), „Industria bumbacului” (august) și „Șerban Vodă” (iulie),⁴ la fabrica de uleiuri „Phöenix” (septembrie),⁵ fabrica metalurgică „Vulcan” (noiembrie)⁶ etc., în urma cărora muncitorii impun o serie de revendicări pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și trai.

Concomitent cu lupta pentru revendicări economice, clasa muncitoare din România, în cadrul căreia muncitorii din București au avut un rol însemnat, au desfășurat numeroase acțiuni cu caracter politic împo-

¹ „Adevărul” din 23 iunie 1912.

² „Epoca” din 25 iunie 1912.

³ „România muncitoare” din 28 iunie 1912; „Adevărul” din 8 iulie 1912.

⁴ „Adevărul” din 4 și 8 iulie 1912; „România muncitoare” din 12 august 1912.

⁵ „Dimineața” din 3 septembrie 1912; „România muncitoare” din 6 septembrie 1912.

⁶ „România muncitoare” din 15, 18 și 25 noiembrie 1912; „Dimineața” din 17, 20, 26 noiembrie 1912.

triva legii meseriilor și pentru modificarea legii asigurărilor, împotriva legii „scelerate” și a măsurilor represive luate de autoritățile polițienești contra muncitorilor înaintați etc.¹. Alături de marile întruniri și demonstrații de protest din București, din a doua jumătate a anului 1912 și începutul lui 1913, la care participau adesea și delegații din provincie, dînd astfel manifestărilor o amploare nemaiîntîlnită pînă atunci, au loc acțiuni similare la Ploiești, Galați, Brăila, Iași, Bacău, Constanța, Buzău, Tr. Severin, Focșani, Călărași etc., care oglindesc lupta clasei muncitoare pentru înfăptuirea unor reforme democratice (agrară, electorală), pentru vot universal, pentru recunoașterea organizațiilor sindicale, contra războiului și urmărilor sale dezastruoase, contra speculei și a scumpirii traiului etc.².

Acțiunile războinice din Balcani, mobilizarea armată cu toate consecințele legate de ea, au dus pe de o parte la înăsprirea măsurilor teroriste contra mișcării muncitorești, iar pe de altă parte la slăbirea organizatorică a sindicatelor³. Toate acestea au avut efecte negative și asupra mișcării greviste din București. Astfel, în cursul anului 1913, mișcarea grevistă scade simțitor, atît în intensitate, cît și ca număr, avînd loc 23 de greve.

Primele greve la începutul anului 1913 sînt semnalate în fabricile de tăbăcărie „Mandrea” (ianuarie) și „Beno Gabriel” (februarie). Cauza principală a părăsirii lucrului de către muncitori a fost refuzul capitaliștilor de a majora salariile și a reglementa orarul de muncă. În urma unei acțiuni bine organizate, îndrumați îndeaproape de sindicat, muncitorii, cu toată teroarea polițienească, au reușit să impună capitaliștilor revendicările în baza cărora au pornit acțiunea⁴.

O altă grevă care reflectă hotărîrea lucrătorilor de a-și apăra nu numai interesele economice, dar și pe cele politice, este aceea a metalurgiștilor de la fabrica „Abramovici”. Patronul, abuzînd de restricțiile introduse în timpul războaielor balcanice, a nesocotit o serie de revendicări ale lucrătorilor și mai ales a introdus, în mod abuziv, munca în acord, ceea ce a dus la scăderea salariilor muncitorilor din fabrică. Intrucît capitaliștii n-au ținut seama de intervenția repetată a delegației sindicatului, muncitorii, la 23 august au declarat grevă⁵. Abundența de comenzi ce le avea de executat, precum și solidaritatea tuturor muncitorilor din fabrică, au făcut pe patron să capituleze. Tratatul a fost dus din partea muncitorilor de către un delegat al sindicatului și un reprezentant al Uniunii Fer și Metal. Muncitorii au impus: majorarea salariilor cu 5—10 bani la oră, respectarea demnității omenești, recunoașterea de către patroni a unei delegații de muncitori care să participe la reglementarea eventualelor conflicte din fabrici, reprimirea tuturor greviștilor la lucru etc.⁶. Mai remarcăm în cursul anului 1913 greve la fabrica textilă „Cerkez”⁷, la fa-

¹ *Ibid.*, din 9 și 11 oct., 8 și 22 nov. 1912; 3 și 31 ianuarie; 3 și 7 martie 1913; „Adevărul” din 25 și 29 ianuarie, 5 și 9 martie 1913.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 69, dosar 6418, fila 173; „România muncitoare” din 17 nov. și 25 dec. 1912; 7 martie 1913; „Lemn și mobilă” din octombrie 1912; „Dimineața” din 30 noiembrie 1912, 5 și 7 martie 1913.

³ Raport către al 5-lea congres al organizațiilor sindicale, Ploiești, ianuarie 1914, pag. 3, 13.

⁴ „România muncitoare” din 24 ianuarie și 24 februarie 1913.

⁵ „Dimineața” din 25 și 27 august 1913.

⁶ „România muncitoare” din 29 august și 1 septembrie 1913.

⁷ *Idem*, din 10 noiembrie 1913.

brica „Wolf“¹, la atelierul „Rieber“², precum și greva factorilor poștali declarată la 4 decembrie 1913 pentru majorarea salariilor și plata unor indemnizații de chirie³.

După războaiele balcanice mai ales, procesul de radicalizare al marelor muncitorești se accentuează. În întreaga țară sindicatele se reorganizează. Uniunile organizează consfătuiri în care analizează și dezbate aspecte din activitatea generală a mișcării muncitorești⁴, se pregătește și deschide la Ploiești, în ianuarie 1914, Congresul sindicatelor⁵. Pe plan politic, partidul liberal dezvoltă o mare agitație în jurul unor probleme și reforme (agrare și electorală) în urma căreia, regele primește demisia guvernului conservator și însărcinează cu formarea noului guvern pe șeful liberalilor, Ionel Brătianu.

În aceste împrejurări se dezvoltă și mișcarea grevistă care îmbracă forma unor lupte ascutite.

Prima acțiune de amploare a fost greva celor 3 000 de muncitori din atelierul și depoul C.F.R.⁶. Deși greva a durat doar o zi (24 martie), ea a avut o semnificație politică deosebită: era prima acțiune deschisă a muncitorilor ceferiști pentru apărarea intereselor lor, după intrarea în vigoare a legii „scelerate“. După reapariția ziarului „Muncitorul căilor ferate“ la sfârșitul anului 1913, fapt ce a marcat o victorie a muncitorilor ceferiști contra îngrădirii dreptului de organizare și întrunire, munca politică în rândurile acestei categorii de salariați se putea desfășura cu mai multă ușurință. Prin coloanele ziarului se propaga ideea de uniune și organizare, de abordare a problemelor lor vitale în comun, în cadrul unor conferințe sau congrese. În acest sens, la congresul muncitorilor și salariaților C.F.R. din 2 februarie 1914 se elaborase un memoriu de revendicări, a cărei problemă centrală era majorarea salariilor și recunoașterea dreptului de organizare, memoriu care a fost înaintat parlamentului spre rezolvare⁷. În urma dezbaterilor în parlament, s-a obținut nu majorarea salariilor, așa cum ceruseră muncitorii, ci acordarea unei indemnizații, care de fapt nu rezolva problema. Ca semn de protest muncitorii ceferiști, la 24 martie 1914, au încetat lucrul și s-au întrunit în sala „Dacia“, unde au dezbătut situația la care se ajunsese⁸. Demonstrația pe străzile capitalei a muncitorilor ceferiști și hotărârea lor de luptă, au speriat pe guvernanți, încât președintele camerei deputaților a fost nevoit să promită greviștilor sporirea salariilor spre „a satisface cererile legitime ale lucrătorilor și muncitorilor ceferiști“⁹. Drept urmare, a doua zi, greviștii au reluat lucrul.

¹ „Dimineața“ din 15 și 17 august 1913.

² „România muncitoare“ din 13 iunie 1913.

³ *Idem*, din 8 decembrie 1913.

⁴ „România muncitoare“ din 22 decembrie 1913; „Tribuna transporturilor“, decembrie 1913.

⁵ *Dezbaterile celui de-al cincilea congres al sindicatelor Unite din România*, București, 1914.

⁶ Arhiva C.C. al P.M.R., *fondul nr. 5, dosarul nr. 947*, fila 47.

⁷ „Muncitorul căilor ferate“ nr. 9—10 din 1 februarie și 1 martie 1914; „România muncitoare“ din 6 februarie 1914.

⁸ Arhiva C.C. al P.M.R., *fondul nr. 5, dosarul nr. 947*, fila 47.

⁹ „România muncitoare“ din 25 martie 1914.

O importantă acțiune greviștă pentru mărirea salariilor, respectarea repausului duminical și contra „condițiilor de servitori” au desfășurat și muncitorii brutari. Greva s-a declarat la 29 martie 1914, la patru din cele mai mari fabrici de pâine din București : „Gagel”, „Geisler”, „Müller” și „Matache Teodorescu”¹. Desfășurarea grevei a îmbrăcat forme dramatice. Încă de la declararea ei, poliția a operat arestări, ceea ce a dat naștere la incidente grave între greviști și autorități. Totodată greva care a durat peste 6 săptămâni, a produs o vie impresie în rândurile opiniei publice. Înunirea sindicală a lucrătorilor în alimentație s-a ocupat îndeaproape de organizarea luptei greviștilor, de ajutorarea lor materială. În același timp au fost organizate puternice manifestații de protest contra autorităților polițienești, demascând uneltirile patronilor contra greviștilor. Astfel, în moțiunea muncitorilor din Capitală adoptată la întrunirea din 1 Mai 1914 se spunea : „Lucrătorii din București își iau angajamentul să dea tot sprijinul greviștilor franzelari și prin toate mijloacele să le asigure reușita”². Întrunirea a fost urmată de o mare demonstrație de stradă, desfășurată în cîntecul Internaționalei și al lozincilor revoluționare : „Trăiască greva”, „Jos exploatarea patronală”, „Trăiască solidaritatea muncitorească”, „Trăiască greva generală” „Trăiască Internaționala muncitoare” etc.³, ceea ce a imprimat luptelor din București un pronunțat caracter politic. În celelalte orașe și centre muncitorești au loc aceleași manifestații de caldă simpatie pentru greviști. Astfel, la începutul lunii mai 1914, au avut loc la Craiova, Bîrlad, Bacău, Buzău, Ploiești, Iași, Focșani, Tulcea mari întruniri de solidaritate cu muncitorii franzelari din București⁴. În același timp cu greva franzelarilor, mai erau în grevă împletitori de coșuri de la 6 ateliere⁵, tapițerii din 2 ateliere, cizmari și tipografi din 3 ateliere⁶. Pentru organizarea acestor lupte, comisia generală a sindicatelor, a întreprins acțiuni de menținere a unității greviștilor, de ajutorare a lor, de demascare a claselor exploatare. C.G.S.R. într-un apel din 8 mai, publicat în ziarul „România muncitoare”, demasca cu vehemență exploatarea capitalistă, coalizarea patronilor și uneltirile lor pentru dezbinarea luptei muncitorilor, teroarea autorităților polițienești contra greviștilor. În același timp, apelul chema muncitorimea din București să participe în număr cît mai mare la întrunirile din sălile sindicatului din Piața Amzei, Tabaci și Filaret. „În ziua de 10 mai — se spunea în apel — cînd patronii noștrii sărbătoresc triumful stăpînirii lor asupra clasei muncitoare, veșnic nedreptățită și înșelată, muncitorii și cetățenii conștienți au datoria de a manifesta pentru cei în luptă, pentru cei șicanați de autorități... Sus inimile tovarăși de suferință. La datorie, la luptă în sprijinul greviștilor”⁷. De teama extinderii grevelor, capitaliștii cedează rînd pe rînd și acceptă o serie de îmbunătățiri pentru lucrători : majorarea salariilor cu 2,50 lei pe săptămîină, respectarea repausului duminical, 10 ore de lucru pe zi etc. Un fapt semnificativ al acestor greve îl constituie recu-

¹ „Dimineața” din 31 martie și 2 aprilie 1914 ; „România muncitoare” din 1 aprilie 1914 ; „Fer și metal”, aprilie 1914.

² „România muncitoare” din 4 mai 1914.

³ *Idem*.

⁴ „Dimineața” din 13, 14 și 16 mai 1914 ; „România muncitoare” din 20 și 22 mai 1914.

⁵ „România muncitoare” din 27 aprilie 1914.

⁶ „Dimineața” din 8 mai 1914 ; „România muncitoare” din 11 mai 1914.

⁷ „România muncitoare” din 11 mai 1914.

noașterea delegaților de lucrători în fabrici de către patroni, ceea ce reflectă totodată caracterul lor politic.

Una din grevele puternice din cursul anului 1914 și cu un pronunțat caracter politic, a fost aceea a lucrătorilor de la S.T.B. Declarată la 4 iulie, greva la care au participat 400 de muncitori, a durat pînă la 25 iulie, cînd societatea a fost nevoită să satisfacă revendicările muncitorilor greviști¹. Conflictul a izbucnit datorită schimbării orarului de muncă de către Direcția S.T.B., încît muncitorii erau nevoiți să lucreze cîte 14 ore pe zi. Incălcarea de către Direcția S.T.B. a regulamentului stabilit în urma unei greve din 2—5 iunie 1914², a revoltat și mai mult pe muncitori. Cum S.T.B. era o întreprindere cu capital liberal, în special al familiilor brătienilor, și cum guvernul era format tot de către liberali, conflictul a îmbrăcat forme ascuțite. Întreruperea circulației în Capitală a pus guvernul liberal la o grea încercare, greva luînd un pronunțat caracter politic. „Conflictul de azi — scria „Romînia muncitoare” — întrecînd hotarele simplelor conflicte economice, atinge pe acel al unui conflict politic, căci adversarul tramvaiștilor se prezintă sub cea mai desăvîrșită formă politică”³. Greva a constituit totodată o puternică lovitură contra legii „scelerate” adoptată în 1909, tot de către guvernul liberal. Greviștii care s-au menținut tot timpul solidari s-au bucurat de un larg sprijin din partea muncitorimii Capitalei, oglindit în moțiunile de simpatie adoptate în întrunirile din 8, 13 și 17 iulie din sala „Dacia”, de manifestațiile de stradă ce au avut loc, precum și de ajutoarele materiale subscrise⁴. Astfel, în moțiunea adoptată la 13 iulie de către muncitorii din București se preciza că „lupta lucrătorilor de la tramvaie este lupta întregii muncitorimii din Capitală și va da acestei lupte tot sprijinul ei moral și material pînă la deplinul ei succes”. Prin aceeași moțiune muncitorii „protestează împotriva guvernului de a impune condicutele de servitori muncitorilor” și „Declară că sub nici un cuvînt nu vor primi condicutele de robire și nu vor înceta lupta pînă cînd această lege polițistă și anticonstituțională nu va fi înlăturată”⁵. Intrucît conflictul lua proporții autoritățile administrative au făcut promisiuni de remediere a situației, numai ca greviștii să reia lucrul. Pe de altă parte, poliția a terorizat pe greviști. Cu ocazia manifestației de stradă din 8 iulie, cu ajutorul bandelor de bătauși pregătite special a provocat scandal care s-a soldat cu rănirea a peste 20 de greviști, mulți dintre ei fiind organizatori ai grevei⁶. În același timp ziarele... „Viitorul”, „Universul” și altele au dezlănțuit o aprigă campanie contra greviștilor cerînd guvernului extinderea legii „scelerate” asupra întregii muncitorimii⁷. Cu toate măsurile luate de patroni și autorități în cele din urmă forța și hotărîrea muncitorilor a învins. La tratativele purtate pentru încheierea conflictului, alături de delegații greviștilor, au participat un delegat al P.S.D. și unul al C.G.S.R.⁸.

¹ „Romînia muncitoare” din 27 iulie 1914.

² *Ibidem*, din 3 și 8 iunie 1914.

³ *Ibidem*, din 13 iulie 1914; „Adevărul” din 9 și 10 iulie 1914.

⁴ „Dimineața” din 8, 9, 10 și 12 iulie 1914; „Universul” din 3, 11, 14 și 15 iulie 1914.

⁵ „Universul” din 15 iulie 1914.

⁶ „Romînia muncitoare” din 10 și 13 iulie 1914; „Voința națională” din 20 iulie 1914.

⁷ „Voința națională” din 15 și 20 iulie 1914; „Universul” din 11 iulie 1914.

⁸ „Romînia muncitoare” din 27 iulie 1914.

O acțiune însemnată în cursul lunilor septembrie și noiembrie 1914 au desfășurat și metalurgiștii din fabricile „Wolf“, „Haug“, „Veigel“, „Priefert“, „Kaileur“, contra legii meseriilor. Incercarea în mai multe rînduri a patronilor de a introduce „cărțuliile“ de muncă în fabrici s-a lovit de rezistența hotărîtă a lucrătorilor. Prin puternice greve demonstrative metalurgiștii au împiedicat din nou introducerea acestor carnete¹. Acțiunea avînd un caracter politic a fost amplu dezbătută de către presa muncitorească.

În cadrul mișcării greviste din București s-au remarcat alături de lupta muncitorimii și acțiuni însemnate ale ucenicilor. Semnalăm în acest sens greve ale ucenicilor din fabricile metalurgice: „Vulcan“, „Lemaitre“, „Wolf“, „Abramovici“, „Ciriak“ și „Rieber“², greve ale ucenicilor tîmplari de la fabrica de tîmplărie „Ganea“, de la tăbăcăria „Mandrea“³ etc. În timpul grevelor desfășurate, ucenicii care s-au bucurat de tot sprijinul din partea muncitorilor din fabrici, îndrumați de Cercul Tineretului Muncitor, au reușit să impună patronilor încheierea unor regulamente de muncă.

Mișcarea grevistă din București din anii 1910—1914 a constituit expresia luptelor clasei muncitoare pentru apărarea intereselor sale economice și politice, pentru apărarea libertății de organizare, pentru apărarea organizațiilor sale de clasă. Acțiunile greviste desfășurate în acei ani atît prin amploarea lor, cît și prin durata și formele variate de luptă folosite, au contribuit la îmbogățirea experienței mișcării muncitorești din țara noastră.

În jurul grevelor s-au desfășurat însemnate acțiuni de solidarizare, ceea ce reflectă creșterea conștiinței de clasă a muncitorimii, grupînd în jurul ei și alte pături sociale nemulțumite și asuprite.

Grevele desfășurate în anii 1910—1914, au evidențiat odată în plus contradicțiile de neîmpăcat între exploatați și exploataitori, faptul că muncitorii numai uniți, organizați temeinic și pe calea luptei revoluționare pot să-și cucerească drepturile. Amestecul autorităților polițienești în conflict, dovedește cîrdășia strînsă ce a existat între acestea și patroni, în scopul înăbușării luptelor greviste, al distrugerii organizațiilor sindicale.

Muncitorimea din București — prin cele peste 170 de greve desfășurate în anii 1910—1914 — a constituit un exemplu însuflețitor și mobilizator pentru întreaga muncitorime, afirmîndu-se ca un detașament de frunte al proletariatului din România, iar lupta ei fiind o verigă de seamă din lanțul acțiunilor revoluționare pentru eliberarea muncitorimii din robia capitalistă.

¹ *Idem*, 4 septembrie și 10 noiembrie 1914.

² *Idem*, 7 iunie 1912; 13 iunie și 15 august 1913; 7 august 1914; „Fer și Metal“ din 1 octombrie 1912; „Dimineața“ din 6 iulie 1912.

³ „România muncitoare“ din 27 octombrie 1910, 6 noiembrie 1912; „Adevărul“ din 4 mai 1914; „Dimineața“ din 9 noiembrie 1914.

